

דפוס הגשמה במדינה מדגימה - איחוד גרמניה

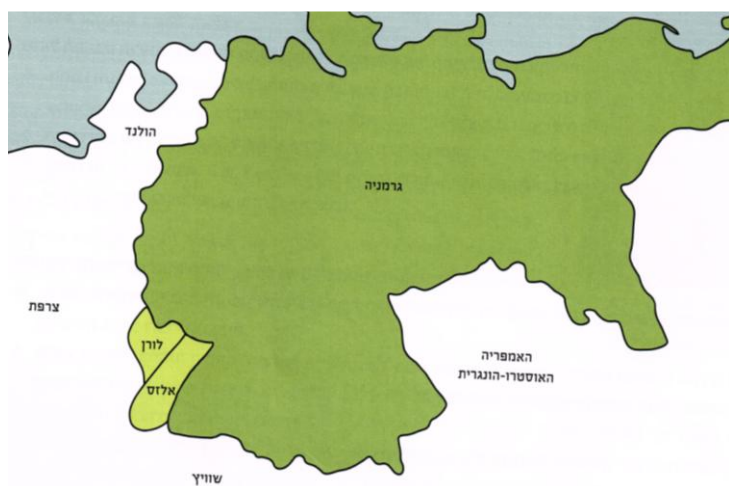
המצב בגרמניה לפני המאבק הלאומי: בתחילת המאה ה-19 הייתה גרמניה מחולקת לכ-30 נסיכויות, שבכל אחת מהם היה שלטון עצמאי. בני העם הגרמני היו מפוזרים בין הנסיכויות, אשר בכל אחת מהן דיברו ניב מעט שונה של גרמנית, הכלכלה הייתה נפרדת והשלטון נפרד.

הכוח שהוביל את המאבק: הכוח שהניע את איחוד גרמניה הייתה ההנהגה בנסיכות פרוסיה – וילהלם ה-1, מלך פרוסיה, ואוטו פון ביסמארק, קאנצלר (ראש ממשלת) פרוסיה. שני מנהיגים אלו ביקשו לאחד את נסיכויות גרמניה למדינה אחת, תחת שליטתם. מאבק זה נקרא "מאבק מלמעלה" כיוון שהכוח שמניע את האיחוד היה השלטון ולא העם עצמו.

מטרת המאבק לאיחוד גרמניה: לאחד את כל הנסיכויות הגרמניות למדינת לאום גרמנית תחת שלטון מרכזי.

תוצאות המאבק: בשנת 1871 מוקמת מדינת לאום גרמנית בשם הקיסרות הגרמנית החדשה הכוללת את כל הנסיכויות הגרמניות, תחת הנהגתה של פרוסיה. וילהלם ה-1 וביסמארק מכריזים על הקמתה בטקס גדול הנערך בארמון ורסאי (ארמון המלוכה הצרפתי), בו וילהלם ה-1 מתמנה לקיסר גרמניה וביסמארק לקאנצלר גרמניה. הקיסרות הגרמנית החדשה נקראת הרייך ה-2.

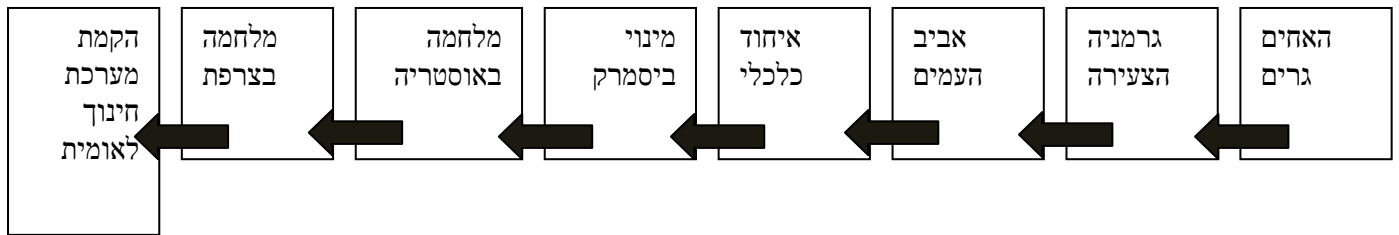
איחוד גרמניה- 1871

נסיכויות גרמניה בשנים שקדמו לאיחוד

שלבם עיקריים במאבק:

א. איסוף מאפיינים תרבותיים - בשלב הראשון ההתעוררות הלאומית בנסיכויות הגרמניות באה לידי ביטוי באיסוף ויצירת סממנים וסמלים תרבותיים, למשל חקר ההיסטוריה של השבטים הגרמניים, איסוף אגדות "האחים גרים" כאגדות עם גרמניות עתיקות ועוד. מטרת הפעילות התרבותית הייתה ליצור בקרב הגרמנים בנסיכויות השונות הזדהות עם "רוח העם הגרמני" (הפולק) כגורם המאחד את כל הגרמנים ולעורר אותם למאבק לאומי.

ב. הרחבת התנועה הלאומית - הקמתן של תנועות וקבוצות לאומיות שונות, לדוגמה, "גרמניה הצעירה" שפעלה למען זכויות אדם, חופש הדיבור ונגד הכפייה הדתית.

ג. אביב העמים - בשנת 1848, שטף את אירופה גל הפגנות עממיות בשם "אביב העמים", במהלכו פרצו גם בנסיכויות הגרמניות הפגנות רבות. ההמון יצא לרחובות וקרא קריאות נגד השליטים ממעמד האצולה וחזר על סיסמת המהפכה הצרפתית: חירות, שוויון ואחווה. הקריאה לחירות שילבה את הדרישה לחירויות הפרט וגם את החירות הלאומית להקים מדינה עצמאית. אך המפגינים לא היו מאורגנים וההפגנות דוכאו במהירות על ידי השלטון המלוכני.

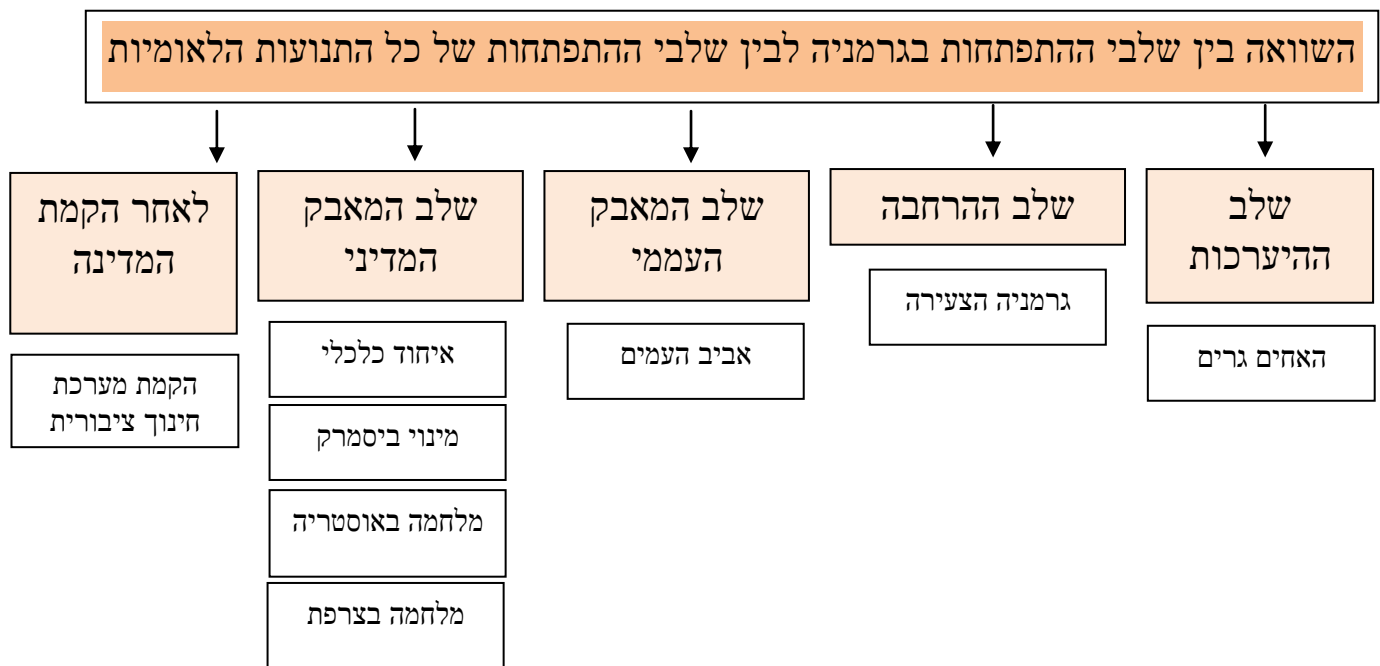
ד. איחוד כלכלי - בשנת 1844 יזמה פרוסיה איחוד תעריפי מכס (מס על מעבר סחורות) בכל הנסיכויות הגרמניות. כלומר, הוסכם על מעבר חופשי של סחורות בין הנסיכויות ללא תשלום מכס. כתוצאה, לנסיכויות היה אינטרס לקחת חלק באיחוד והן התחזקו כלכלית.

ה. מינוי ביסמארק לקאנצלר פרוסיה - בשנת 1862 ממנה וילהלם ה-1 את אוטו פון ביסמארק לכהן כקאנצלר פרוסיה. ביסמארק היה חבר פרלמנט שנודע בגישתו התוקפנית. ביסמארק שאף לאיחוד הנסיכויות הגרמניות והאמין כי לשם כך פרוסיה חייבת להיות מעצמה צבאית. הוא הקים בפרוסיה צבא חזק ומצויד, בעל משמעת ברזל. המדיניות התוקפנית של ביסמארק והצבא המאורגן והממושם שהקים הם שנתנו לו את הכינוי "קאנצלר הברזל".

ו. מלחמה באוסטריה - בשנת 1866 ביסמארק מציע לחוקק חוקה גרמנית שתכלול רק את הנסיכויות הגרמניות, ללא השטחים האוסטרים. אוסטריה מגיבה בעוינות ומגייסת למלחמה בפרוסיה חלק מהנסיכויות הגרמניות. פרוסיה יוצאת למלחמה, מגייסת לעזרתה נסיכויות גרמניות מסוימות ואת צרפת ומנצחת את אוסטריה. לאחר המלחמה מוקמת "ברית המדינות הצפון גרמניות". נסיכויות דרום גרמניה מסרבות להצטרף לאיחוד ומעדיפות לשמור על עצמאותן.

ז. מלחמה בצרפת - לאחר המלחמה מול אוסטריה והתחזקותה המשמעותית של פרוסיה, נפוליאון ה-3, שליט צרפת, דורש מפרוסיה חלק מן הנסיכויות הגרמניות שנכבשו במלחמה, על מנת לשמור על מאזן הכוחות באירופה. ביסמארק מציג דרישה זו כאיום על האיחוד הגרמני ומצליח לגייס את כל הנסיכויות הגרמניות למלחמה בצרפת ולהביא לניצחון. בשנת 1871, נערך טקס בארמון ורסאי בו מכריזים על הקמת הקיסרות הגרמנית החדשה.

לאחר הקמת המדינה הלאומית הריבונית: גם לאחר הקמת המדינה הגרמנית, נמשכו המאמצים ליצור הזדהות של התושבים הגרמנים עם מדינת הלאום. לדוגמא, בסוף המאה ה-19 מוקמת מערכת חינוך לאומית הכפופה למדינה, בה נלמד על העבר המשותף, השפה והסמלים המשותפים ללאום הגרמני.

גורמים מסייעים

1. אופיו של ביסמארק – דמותו הכריזמטית וגישתו התוקפנית והלא מתפשרת של ביסמארק היא שגיבשה את העם הגרמני סביב הרעיון הלאומי וסייעה רבות לאיחוד גרמניה.
2. הניצחון המהיר על פרוסיה – הניצחון המוחץ של פרוסיה במלחמה מול אוסטריה, הוכיח את כוחה של פרוסיה וגרם לנסיכויות גרמניות רבות לרצות להצטרף לצד המנצח. כך, ניצחון זה סייע לאיחוד כל הנסיכויות הגרמניות.

גורמים מעכבים

1. השוני המדיני והתרבותי בין הנסיכויות – לפני האיחוד, גרמניה הייתה מפוצלת למספר גדול של נסיכויות, שבכל אחת מהן שלט נסיך אחר. הנסיכים השונים לא רצו לוותר על כוחם ועצמאותם ולכן רבים מהם התנגדו לאיחוד לאומי. בנוסף, בין הנסיכויות הגרמניות השונות היו הבדלים תרבותיים משמעותיים, באופן הדיבור, באמונה הדתית ובמנהגים, שהקשו על יצירת רגש לאומי משותף לכל הגרמנים.
2. התנגדותה של אוסטריה – העובדה שמעצמה חזקה כאוסטריה שלטה בנסיכויות גרמניות רבות והתנגדה לאיחוד הגרמני הייתה מכשול משמעותי בדרך לאיחוד.

שאלות להבנת הטקסט

א. סדרו את אירועים הבאים על-פי סדר התרחשותם:

- פרוסיה יוזמת איחוד של תעריפי המכס בין כל הנסיכויות הגרמניות.
- קמה תנועת "גרמניה הצעירה", תנועה הלאומית שפעלה למען זכויות לעם הפשוט בגרמניה.
- בעקבות ניצחון פרוסיה על אוסטריה, נפוליאון ה-3, דורש מפרוסיה חלק מן הנסיכויות הגרמניות.
- פרוסיה מצליחה לאחד את כל הנסיכויות הגרמניות למלחמה בצרפת וכובשת שטחים רבים.
- וילהלם ה-1 ממנה את אוטו פון ביסמארק לקאנצלר פרוסיה, מפני שהוא מאמין שביסמארק הוא האדם שיצליח להביא לאיחוד כל הנסיכויות הגרמניות בהנהגת פרוסיה.
- האחים גרים מסתובבים בין הנסיכויות הגרמניות ומחפשים אגדות עם המסופרות מדורי דורות.
- בטקס מפואר בארמון ורסאי מכריזים על הקמתה של הקיסרות הגרמנית החדשה, הרייך השני.
- אוסטריה ונסיכויות גרמניות בעלות בריתה נלחמות נגד פרוסיה, הנעזרת בנסיכויות גרמניות מסוימות ובצרפת. המלחמה נגמרת בניצחון של פרוסיה.
- פורצות בנסיכויות הגרמניות הפגנות עממיות בדרישה לביטול השלטון המלוכני והקמה של מדינת לאום בה יהיו זכויות רבות יותר לבני הלאום מכל המעמדות.
- גרמניה מחולקת לכ-30 נסיכויות, שבכל אחת מהן שלטון עצמאי.

ב. השוו בין השלבים באיחוד גרמניה לבין שלבי התפתחות של כל התנועות הלאומיות, לפי הדוגמא.

השלב	הסבר על השלב	כיצד הוא מתבטא בגרמניה
שלב ההיערכות	כל התנועות הלאומיות החלו באיסוף של מאפיינים תרבותיים והדגשת מאפיינים המשותפים לבני הלאום, כדי ליצור זהות לאומית משותפת. משכילים החלו לאסוף נתונים על העבר הלאומי, השפה המשותפת וכו'.	התנועה הלאומית הגרמנית החלה בחקר ההיסטוריה הגרמנית והשפה הגרמנית והאחים גרים אספו אגדות עם גרמניות עתיקות שלדעתם ביטאו את "רוח העם הגרמני".
שלב ההרחבה		
שלב המאבק העממי		
שלב המאבק המדיני		
לאחר הקמת המדינה		